

Malaltia per coronavirus 2019. Una nova pandèmia

Reflexions des de casa

Fernando A. Moraga-Llop

Pediatre. President de la Societat Catalana de Pediatria (2012-2016). Barcelona

«*Cal que no ens n'oblidem i que ens hi preparem.*»

(Centers for Disease Control and Prevention, 2018, en el 1r centenari de la pandèmia de grip del 1918)

Quan confinat a casa, després de declarat l'estat d'alarma el 14 de març, començo a escriure aquest article, miro a través de la finestra i veig el carrer buit, trist, silenciós, en un ambient de solitud i de molt de respecte; i jo també estic trist, temorós, perplex, mentre fora sona un cançó de la meua època, de la dècada de 1960: *Resistiré*, del Dúo Dinámico. Van arribant *WhatsApps* i trucades telefòniques amb més males notícies que bones, de coneguts que ens deixen, víctimes del cruel coronavirus, d'amics ingressats que es recuperen, de la família, de grans mostres de solidaritat, de falses notícies (si us plau, no les divulgueu), d'herois anònims i el grup dels "Desdejunis i futbol" no parem de connectar-nos després de 56 anys: Tomàs, Miguel Ángel, José Manuel, Toni, Ramón, Enrique i Xavier (i sempre recordant a Claudi). El món s'ha detingut, però nosaltres no podem fer-ho; hem de seguir, encara que alguns en la rereguarda per imperatiu de l'edat, continuant l'exemple dels nostres companys que, en primera línia, als hospitals i en l'atenció primària, romanen incansables d'una forma exemplar.

Començo a escriure el 25 de març d'un any de traspàs (apunta el refranyer: «Any de traspàs, any sinistre»), quan es compleix un mes de la declaració del primer cas de coronavirus a Catalunya, una persona que havia viatjat a Itàlia. Trenta dies després d'aquest primer cas, el virus està entre nosaltres i amb una elevada i ràpida transmissibilitat: a Catalunya, fins al començament del meu escrit, s'han registrat 11.592 infectats i 672 morts.

Reflexiono i em dic: no m'ho puc creure, em sembla un malson, una pel·lícula; el que vaig escriure fa dos anys en un editorial de *PEDIATRIA CATALANA*¹ amb motiu del centenari de la pandèmia de grip del 1918, que s'està repetint, però ara als nostres carrers, en la premsa, en la gent, a l'Acadèmia, en totes les activitats, encara que la medicina, la societat i la comunicació global són avui molt diferents. L'editorial començava amb una cita aterridora i espantosa del director de l'organització Ajuda d'emergència a l'Estat de Pennsilvània, els Estats Units: «Hi havia infants que es morien de gana perquè els seus pares havien mort a causa de la malaltia (la grip) i ningú volia acostar-s'hi»; igual d'aterridor i espantós que el que està succeint avui amb les persones grans en moltes residències geriàtriques.

I observant el nombre de morts (més de 200 en un dia), també recordo que en la sessió commemorativa del centenari de la grip espanyola del 1918, organitzada al Col·legi de Metges de Barcelona el 22 d'octubre de 2018, en la meua conferència assenyalava i destacava molt impressionat que, precisament en aquelles mateixes dates, en concret el 21 d'octubre, s'havien produït 315 defuncions a Barcelona, segons l'Oficina d'Estadística Demogràfica i Padró Sanitari.

El 31 de desembre de 2019, les autoritats xineses van notificar a l'Oficina Regional de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) de Pequín un brot de vint-i-set casos de pneumònia greu de causa desconeguda, amb una exposició comuna al mercat majorista de marisc de Huanan (situat a Wuhan, capital de la província de Hubei, amb onze milions d'habitants), on es venen ratpenats, ocells de corral, serps, peix i altres animals salvatges. El primer malalt s'havia diagnosticat el 8 de desembre, encara que recerques posteriors situen abans l'inici del brot. Segons el periòdic hongkonguès *South Xina Morning Post*, va ser el 17 de novembre quan un home de 55 anys, natural de la província de Hubei, que assistia a un mercat d'animals exòtics, es va contagiar, i al seu costat van aparèixer després quatre homes i cinc dones malalts; el periodista afegeix que no es descarta que hi hagués casos detectats abans. El mercat de Huanan es va tancar l'1 de gener de 2020, i ha estat reobert coincidint amb l'aixecament del bloqueig de Wuhan.

El 5 de gener de 2020, encara que es va comunicar dos dies després, l'Institut de Virologia de Wuhan va identificar com a agent causal de la malaltia un virus de la família *Coronaviridae*, que el 12 de gener l'OMS va denominar 2019-nCoV (2019-nou Coronavirus) i que l'11 de febrer el Comitè Internacional de Taxonomia de Virus va designar com a SARS-CoV-2 (síndrome respiratòria aguda greu-coronavirus-2), ja que el coronavirus-2 de la SARS té proximitat genètica (85-92%) a dos coronavirus similars al de la SARS derivats de ratpenats (bat-SL-CoVZC45 i bat-SLCoVZXC21)²⁻³. El reservori del virus és el ratpenat (*Rhinolophus affinis*) i es creu que va arribar a l'home a través d'un animal hoste intermediari, el pangolí malai del sud de la Xina (*Manis pentadactyla*), mamífer amb escates molt benvolgut per la gastronomia i la medicina xineses.

El 12 de gener es va donar a conèixer la seqüència genètica del nou virus. Altres noms que va rebre, com «coronavirus de Wuhan» o «coronavirus xinès», van ser rebutjats per la comunitat científica per no estigmatitzar cap lloc o grup de persones específic. Crec que hauria estat millor una altra nomenclatura per a aquest virus, no lligada a la SARS, que és originada per un altre virus, encara que semblant; un nom lligat a la seva pròpia identitat (HCoV-19), com també han suggerit alguns autors⁴.

La malaltia per coronavirus 2019 va ser denominada Covid-19 (*Coronavirus disease-19*) per l'OMS a partir de l'11 de febrer. Amb les dades disponibles, podem dir d'aquesta malaltia que els infants solen patir formes paucisimptomàtiques, lleus o moderades, i que els són estranyes les hospitalitzacions i les formes greus, i excepcional la mortalitat⁵⁻⁶. L'elevada proporció d'infants asimptomàtics, que se suposa per similitud amb altres virus respiratoris, pot ser un factor molt important en la transmissió de la malaltia i dificulta la vigilància epidemiològica.

Pocs dies després de la notificació del brot a l'OMS, el 30 de gener de 2020, el Comitè d'Emergències del Reglament Sanitari Internacional (RSI) la va declarar emergència de salut pública d'importància internacional, la sisena des de l'entrada en vigor de l'RSI el juny del 2007. Poques setmanes després, l'11 de març, l'OMS va declarar la pandèmia, la segona del segle XXI, després de la de grip A H1N1 de 2009⁷.

El 13 de gener de 2020 es va diagnosticar el primer cas fora de la Xina, a Tailàndia. El 21 de gener la infecció va saltar als Estats Units i el 24 de gener a Europa, concretament a França, i després a Alemanya (27 de gener) i Itàlia (31 de gener). El primer cas detectat a Espanya va ser a l'illa de la Gomera el 31 de gener, i a Catalunya, a Barcelona, el 25 de febrer, on la primera defunció va tenir lloc el 6 de març.

I continua la història de la pandèmia 2019-2020, però amb una esperança: disposar d'una vacuna. El 16 de març es va iniciar als Estats Units la fase I de l'assaig clínic de la primera vacuna, denominada mRNA-1273, de la companyia de biotecnologia Moderna (Jennifer Haller en va rebre la primera administració), utilitzant estudis previs de coronavirus relacionats, com el de la SARS i el de la MERS (síndrome respiratòria d'Orient Mitjà). Durant el mes de març s'ha iniciat el reclutament d'unes altres dues vacunes candidates i hi ha més de cinquanta vacunes en desenvolupament⁸.

El 31 de març acabo l'escrit que vaig començar fa sis dies, i a Catalunya, fins avui, s'han registrat 19.991 infectats i 1.849 morts, la qual cosa representa un increment del 72% i el 175%, respectivament, en menys d'una setmana. Jo continuo a la meua Arca de Noè fent coses...

És evident que, com en moltes altres parts del món, no ens vam preparar per a la pandèmia, no vam fer tot el que ens recordaven els Centers for Disease Control and Prevention amb motiu de la celebració, fa dos anys, del centenari de la grip espanyola: «Cal que no ens n'oblidem i que ens hi preparem».

Per acabar, un doble agraïment: als pediatres que sé que esteu donant un suport incondicional als metges d'adults en aquesta greu crisi sanitària, i al conjunt del personal sanitari pel seu sacrifici i excel·lència en la cura de tots.

I ara a casa sona música vienesa: El *ratpenat*, la deliciosa opereta de Johann Strauss fill. En la pandèmia, el ratpenat va ser el reservori del virus, però no el responsable. Els responsables van ser uns altres.

Bibliografia

- Moraga-Llop FA. Dues efemèrides: 90 anys de Pediatria Catalana i centenari de la pandèmia de grip del 1918. *Pediatr Catalana*. 2018;78(3):97-100.
- The novel coronavirus pneumonia emergency response epidemiology team. The epidemiological characteristics of an outbreak of 2019 novel coronavirus diseases (COVID-19) – China, 2020. *China CDC Weekly*. 2020;2(8):113-22.
- Gorbalenya AE, Baker SC, Baric RS, de Groot RJ, Drosten C, Gulyaeva AA, et al. Severe acute respiratory syndrome-related coronavirus: the species and its viruses – a statement of the Coronavirus Study Group. *bioRxiv* [revista electrònica] 2020; 937862 [data de consulta: 25-03-2020]. Disponible a: <https://doi.org/10.1101/2020.02.07.937862>
- Jiang S, Shi Z, Shu Y, Song J, Gao GF, Tan W, et al. A distinct name is needed for the new coronavirus. *Lancet*. 2020;395(10228):949.
- Wu Z, McGoogan JM. Characteristics of and important lessons from the coronavirus disease 2019 (COVID-19) outbreak in China: summary of a report of 72314 cases from the Chinese Center for Disease Control and Prevention. *JAMA*. Epub 2020 Feb 24. doi: 10.1001/jama.2020.2648
- Zeng L, Xia S, Yuan W, Yan K, Xiao F, Shao J, et al. Neonatal early-onset infection with SARS-CoV-2 in 33 neonates born to mothers with COVID-19 in Wuhan, China. *JAMA Pediatr*. Epub 2020 Mar 26. doi: 10.1001/jamapediatrics.2020.0878
- World Health Organization. Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19. 11 March 2020. Accesible a la xarxa [data de consulta: 25-03-2020]. Disponible a: <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>
- Craven J. COVID-19 vaccine tracker. Accesible a la xarxa [data de consulta: 25-03-2020]. Disponible a: <https://www.raps.org/news-and-articles/news-articles/2020/3/covid-19-vaccine-tracker>
- CanSino Biologics Inc. Phase II clinical trial plan for recombinant novel coronavirus vaccine (adenovirus type 5 vector). Accesible a la xarxa [data de consulta: 10-04-2020]. Disponible a: <https://clinicaltrials.gov/ct2/show/NCT04341389>

Nota de l'autor: En la fase de correcció d'aquest article s'ha publicat, el 10 d'abril, l'inici de la fase II d'un assaig clínic d'una vacuna de CanSino Biologics (Xina), una vacuna recombinant de coronavirus que incorpora el vector adenovirus tipus 5 (Ad5), que en la fase I va reclutar 108 participants d'entre 18 i 60 anys que van rebre dosis baixes, intermèdies i altes⁹.